

A Cigány Tudományos és Művészeti Társaság 25. jubileumi konferenciája, Budapest, 2016. február 26.

Kegyelem néktek és békesség Istentől! Kedves testvéreim, elnök úr, főherceg úr, tisztelt védnökök, kedves előadók és vendégek!

Ahogy Gergely Dezső szolgatársam a zászlót felszentelte, úgy én is előveszem ezt a zászlókat ábrázoló képeslapot. Ezek a zászlók az én európai parlamenti irodám erkélyén találhatók, Nagyváradon. Itt látjuk az európai zászlót, a magyar lyukas zászlót, melynek mintájára a románok is lyukas zászlóval a kezükben vívták ki a szabadságot 1989-ben, és itt látható még a székely lobogó, valamint a Partium tavaly felszentelt zászlaja. Ezzel bevezetésképpen ahhoz a szellemiséghez szeretnék a magam módján hozzájárulni, amelyről Gergely Dezső és Rostás-Farkas György elnök úr megelőzően szóltak hozzánk.

Egy sokatmondó, magvas ige olvasható a zászlók alatt, a 60. zsoltárból: „Atdál a téged félőknek zászlót, melyet felemeljenek az igazságért”. A levelezőlapot meg lehet találni itt, a kijáratnál, fogadják szeretettel, emlékül hoztam erre az alkalomra.

Első szavam ezen a napon a hálaadásé. A negyedszázados emlékezések időszakát éljük. Tavaly emlékeztünk a temesvári felkelésre, mi magunk odahaza pedig egyházkerületünk, Egyházunk újjászületésére, de ezen túlmenően a határon túli magyar közösségek újjászerveződésének megannyi áldott alkalmát megünnepeztük. Intézmények, szervezetek, egyesületek jöttek létre 25 évvel ezelőtt, ezek között tartjuk számon a Cigány Tudományos és Művészeti Társaságot, mely maga is egyidős a rendszerváltozással. És akaratlanul is eszembe jutott a kommunizmus áldozatainak emléknapja, amelyet tegnap tartottunk szerte a Kárpát-medencei magyarság körében.

Mire emlékeztet bennünket ez a nap? Nemcsak Kovács Béla elhurcoltatására a második világháború után berendezkedő kommunista diktatúra kezdetén, hanem még inkább a zsarnokság lezárására, arra, hogy 1956-os szabadságharcosok küzdelme, köztük Dilinkó Gábor, Sörös József, Sztojka László vagy Onestyák László áldozata nem volt hiába való.

És 1956 után nagyot ugorva az időben, következett 1989, amikor végre beérni látszott „az emberek vetése”, a forradalom termése, megérett az idő a rendszerváltozásra, az újulásra, és örömmel adtunk hálát a Jóistennek a külhoni magyarok életében bekövetkezett változásokért. Ehhez hasonlóan a cigányság életében is egy ilyen igazi rendszerváltozást reméltünk – és ezzel a gondolattal indult útjára maga a Társaság. Nagy empátiával mondom mindezeket, hiszen kisebbségi sorsunk összekapcsol bennünket, az erdélyi magyar sors – általában véve – vetekedik a kelet-közép-európai cigányság sorsával. Nem véletlen, hogy ketten is idézték már a „ne féljete magyarok, itt jönnek a cigányok!” emlékezetes mondatát. 1990 tavaszán, Marosvásárhely „fekete márciusán”, ott és akkor kristálytiszta bontakozott ki előttünk ez a sorsközösség a marosszentkirályi cigányok, Puci Bélák közössége, valamint a román nacionálkommunista terrornak áldozatul esett marosvásárhelyi magyarok között...

A visszanyert szabadság iránti hálaadással kezdtem. Ennek a szabadságnak a gyermeke a Cigány Tudományos és Művészeti Társaság, amelynek mentén egyébként létrejött a mi személyes kapcsolatunk és közel két évtizede tartó barátságunk, gyakori találkozásaink és folyamatos együttműködésünk. Úgy érzem, van okunk az ünneplésre, a megemlékezésre, a hálaadásra. Rostás-Farkas György a számvetésről írt meghívójában. A negyedszázados számvetés ennek a jubileumi alkalomnak a legfőbb célja. És a CTMT programját végigolvasva, szerteágazó tevékenységét felidézve, kiadványait felsorolva és a Közös Út – Kethano Drom lapszámait végigszemlélve bőséggel van miről számot vetnünk. És akkor még nem szóltam a Közös Út baráti köréről, a társaság videofilmes műhelyéről és tudományos szakmai műhelyéről, sokszínű rendezvényeiről, kiállításairól, zenés irodalmi találkozóiról, rendhagyó irodalomóráiról, valamint képzési programjairól, lovárinyelv-tanfolyamairól, tudományos kutatásairól, nem utolsósorban pedig hagyományteremtő, rangos nemzetközi konferenciáiról, melyek sorába mai jubileumi összejövetelünk is illeszkedik.

A Cigány Tudományos és Művészeti Társaság kiváló tagjainak, valamint a meghívottaknak, tudós szakembereknek, jeles előadóknak a testvéri közösségében mondom mindezeket, kifejezve szívbeli elismerésem az elnök úrnak, Isten felkent szolgájának, a költőnek, aki hányattatott népének gondját vette a vállára, valamint kiváló munka- és harcostársainak, Fialovszky Magdolnának, aki munka- és élettársa, Ruva Farkas Pálnak és Daróczy Ágnesnek, de nem is folytatom a felsorolást, nehogy valakit is kihagyjak.

A Közös Út, ez a címe a folyóiratunknak, ezen a közös úton jöttem én magam is, és szívből remélem, hogy a következő 25 évben Beer Miklós főtisztelendő úrral együtt ezen a közös úton fogunk tovább haladni, egyházaink és nemzetünk közösségében. 25 év után és 25 alatt azonban súlyos árnyék vetült és vetül erre a közös útra, akadályok tornyosulnak elénk. Igencsak göröngyös, sáros, olykor pedig sötét az előttünk álló út, némelykor a halál árnyékának völgyén vezet keresztül, nemcsak magasságokba visz, hanem ijesztő mélységekbe vezet. Újra felütöttem az akkor 60 éves költő ezelőtt hat-hét évvel mondott beszédét, írását – egyébként

Isten éltesse, Gyuri bátyám, holnap van a születésnapja, ha jól tudom –, szóval fellapoztam akkori írását, melyben úgymond „összeomlás előtt” ekképpen teszi fel a kérdést: „szövetségei vannak a cigányoknak? Ma inkább úgy tűnik, egymás ellenségei lettünk, menteni kellene, menteni kell, ami még menthető, meg kell tanulnunk együtt élni, hiszen egymásra vagyunk utalva.”

Hölgyeim és uraim, Testvéreim! Megértem és átérzem, hogy a keservesen megszenvedett 25 éves átmenet keserű csalódásainak és becsapódásainak közepette okkal lopakodik szívünkbe a kétely, s nem csoda, hogy olykor elbizonytalanodunk, vagy éppenséggel elkeseredünk, de vigasztalásképpen mondom cigány Testvéreinknek, vagy éppenséggel Rostás-Farkas Györgynek, nem csak ti vagytok így ezzel a 25 évvel és ezzel az érzéssel, hiszen akkor mit szólnak mi, erdélyi magyarok? Letépik zászlainkat, és sokan, ha tehetnék, nyelvünket is kitépnék. Ennyi idő után mit szóljon Románia becsapott népe? Gondoljunk csak az egykori temesvári lelkesedésre, az eget ostromló felbuzdulásra és cselekvőkész fellépésre, a forradalomra... Vagy mit szóljanak a volt kommunista tábor kifosztott népei, akiknek régi-új urai elprivatizálták országaikat? Sajnos ez az általános számvetés sem jobb, mint a cigányoké, és sajnos ti sem vagytok jobb helyzetben, mint mi, és mi sem vagyunk jobb helyzetben nálatok. Nincsen jobb helyzetben a cigányság sem, Martin Luther King európai „négerei”, akiknek szintén „volt egy álmuk”, akik a kommunizmus éhbéres biztonsága után tömegesen munkanélküliként kerültek az utcára. Bizony, nem csodálkozom azon a keserű apátián, amely az előbb idézett sorokból volt kiolvasható... Így vagy úgy, többé vagy kevésbé tehát közös a sorsunk, és közös az utunk, és nem kétséges, hogy a jelen helyzetből csak együtt lehetünk képesek megtalálni a kivezető utat.

Jól mondod tehát, hogy meg kell tanulnunk együtt élni, hiszen egymásra vagyunk utalva. Egemásra utaltságunk közösségében jöttem el erre a konferenciára. Igenis, vannak szövetségeseitek, mi magunk is szövetségeseitek vagyunk! Jól mondtad volt, amikor néhány éve felköszöntöttek: „se cigány, se magyar voltomról nem vagyok hajlandó lemondani”.

Igen, ebben a magyar-cigány közösségben kapcsolódunk egymáshoz, ezáltal hitelesednek szavaid. Éppen az a lényeg. A Cigány Tudományos és Művészeti Társaság programjai, céljai között olvasható a következő: a cigányok integrációjának előmozdítása. Az integráció viszont nem jelenthet asszimilációt! Mi erdélyi magyarok is szívesen integrálódunk a romániai társadalomba, de Isten mentsen attól, hogy feladjuk nemzeti, közösségi identitásunkat. És Európa is a sokféleség egységét hirdeti, de mi nem akarunk az „Európai Egyesült Államok” egyneműsödött polgáraivá válni, feladni nemzeti mivoltunkat – és ebben csak egyetérteni lehet Orbán Viktor miniszterelnökkel, aki változatlanul heves támadások céltáblája.

Az igazi cigányok is készek azonosulni a magyar társadalommal, a magyarsággal, de ezen belül meg akarják őrizni a különbözőségüket, önazonosságukat, kultúrájukat, és hagyományait. És ebben a szellemben vallhatjuk „szövetségeseknek” egymást, egymás elfogadásával. Erről szól a mi együttműködésünk és barátságunk, közös konferenciáink, nagyváradi kiszállásaitok, közös rendezvényeink, vagy annak idején a Királyhágómelléki Cigánymissziói Központ megalakítása, váradvelencei iskolai szolgálatunk, utóbb pedig az a brüsszeli rom konferencia, melyet éppen az európai romastratégia tárgyában rendeztünk, 2012-ben.

Büszke vagyok egyébként arra, hogy a romastratégiát éppen a magyar EU-elnökség idején fogadtuk el, Schmitt Pál volt akkor az elnök, ő tartott akkor beszédet az Európai Parlamentben, és az egész néppárti magyar delegáció tette a dolgát, és mondhatni, teljesítette a hivatását. És hát ebben az összefüggésben hadd említsem meg azokat a nemzeti romastratégiákat, amelyek az európai–roma keretrendszer részeként, partneri és szövetséges viszonylatban „közös úton” járva próbálják leküzdeni a kirekesztettséget, elősegíteni a kontinens tíz-tizenkétfélmillió cigányságának a befogadását és a felzárkóztatását.

Persze azért ez a „Mária-koszorú” nem annyira fényes, mint ahogy itt az ábrán látszik. Sajnos a romastratégiából sem az valósul meg, és nem úgy valósul meg, ahogyan vártuk és reméltük – de ennek ellenére és annál inkább tovább kell haladnunk a megvalósítása útján.

Hát Testvéreim, ebben áll, ebben kell keresnünk a mi szövetségünk tartalmát és útját. Közös eszményeink eredeti értelmében, ezenképpen válhat Európa és a magyarság is a jobb sorsra érdemes cigányság szövetségesévé.

A számvetés nyomán azt kívánom, hogy a konferencia végezze el az eltelt negyedszázad összegzését, és ezek alapján, amint célul tűztétek ki, az új program és az új feladatok következzenek, az előre- és a továbblépés. Isten adja, hogy így legyen!